

Särskilt yttrande av Jeanette Gustafsdotter – expert i utredningen

1. Allmänt om grundlagsskydd och personlig integritet

Kommitténs arbete har – utifrån dess direktiv – i mångt och mycket präglats av återkommande avvägningar mellan skyddet för tryck- och yttrandefriheten och skyddet för den personliga integriteten. Dessa storheter är inte sällan varandras motsatspar, dvs en förstärkning av den personliga integriteten på det grundlagsskyddade tryck- och yttrandefrihetsområdet innebär i praktiken oftast en försvagning av just tryck- och yttrandefriheten. Detta är viktigt att beakta i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

2. Översyn av databasregeln

Jag delar kommitténs uppfattning (kap. 8) om behovet av en omfattande översyn av databasregeln. Denna tillkom i en annan tid, då "videotex" var ledordet för digital verksamhet. Samtidigt finns i dag skäl att säga att de som då författade databasregeln var oerhört framsynta eftersom den alltjämt kan tillämpas på merparten av medieföretagens digitala verksamheter.

Likafullt finns skäl att se över databasregeln. Detta har kommittén gjort (främst i kap. 9, 11 och 12) men i allt väsentligt stannat för att det inte finns skäl att förtydliga bestämmelsen, t ex vad gäller externa informationsleverantörer och avskiljande av användarkommentarer. Jag kan ha förståelse för detta, även om dessa frågor lär återkomma.

Jag välkomnar dock kommitténs förslag om att tydliggöra att grundlagsskydd ska gälla för de delar av en databas, där det klart framgår att informationen härrör från den som driver verksamheten – och detta oavsett om annan information i databasen har tillförts av annan än den som driver verksamheten.

Jag instämmer också i förslaget om att klargöra att grundlagsskyddet för databaser med utgivningsbevis vid förekomst av externt material ska vara detsamma som för databaser med automatiskt skydd.

Kommittén har också övervägt frågan om massmedieföretags ansvar för avskilda ytor på sociala medier – i praktiken vad som kan anses vara en "egen databas" i dessa sammanhang - men lämnar här inga förslag utan överlämnar frågan "till rättstillämpningen". Enligt min mening kvarstår här betydande oklarheter och det hade därför varit önskvärt med ett tydligare ställningstagande från kommittén.

Vad gäller databasregeln delar jag i övrigt kommitténs uppfattning om att det automatiska grundlagsskyddet för publiceringar i databaser inte bör utvidgas.

3. Preskriptionsregler för databaser

Kommittén anser, enligt sitt huvudförslag, att ett yttrandefrihetsbrott på en webbplats även i fortsättningen ska anses pågå till dess att en uppgift tas bort.

Det innebär i praktiken att den s k "arvssynden" består, d v s att en tillträdande utgivare får ta ansvar för tidigare utgivares publiceringsbeslut, såvida den tillträdande utgivaren inte raderar allt material som publicerats av tidigare utgivare.

Enligt min mening är detta en otillfredsställande ordning som går stick i stäv med den tryck- och yttrandefrihetsrättsliga grundprincipen om utgivarens ensamansvar, d v s en utgivare ska, för att kunna upprätthålla detta ensamansvar, ha en rimlig möjlighet att kunna kontrollera vad denne själv publicerar – inte vad andra har publicerat.

Kommittén föreslår visserligen en möjlighet till ansvarsbegränsning för material som är äldre än ett år. De enorma informationsmängder som hinner publiceras bara under ett år gör dock detta till något helt överblickbart.

Enligt min mening bör därför en vanlig preskriptionstid om sex månader gälla för allt material i en databas räknat från den tidpunkt då det tillgängliggjordes (jfr. det alternativa förslaget i bilaga 5, om än med den skillnaden att preskriptionstiden där anges till två år). Det kopplar i bägge fallen ansvaret till den utgivare som fattade publiceringsbeslutet och löser frågan om "arvssynd". Detta kan – möjligen – också förenas med förslaget om en möjlighet till ett s k "notice-and-take-down"-förfarande, där en utgivare kan underställas en underrättelse om att fatta ett nytt publiceringsbeslut om en artikel i en databas och – om denne då väljer att låta den kvarstå – också få ta ansvar för den.

4. Personlig integritet och grundlagsskydd

Kommittén föreslår att möjligheterna att skaffa grundlagsskydd med utgivningsbevis för vissa typer av söktjänster ska begränsas. Bakgrunden till förslaget är delvis EU:s nya dataskyddsförordning, men i praktiken en befintlig söktjänst som gör det möjligt att ta fram personuppgifter om enskilda i bl a brottmål, vilken föranlett stor uppmärksamhet.

Enligt min mening är det – om man vill införa de begränsningar i yttrandefriheten som detta innebär – av yttersta vikt att dessa mycket tydligt avgränsas så att de inte utesluter även annan, och liknande, verksamhet som i högsta grad förtjänar grundlagsskydd.

Kommittén har försökt att göra en sådan avgränsning i en diskussion om "Förhållandet till medieverksamhet". Det är viktigt att denna avgränsning betonas och förtydligas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

5. Internationellt rättsligt bistånd

Kommittén föreslår att det införs bestämmelser som gör det möjligt att lämna internationellt rättsligt bistånd på det grundlagsskyddade området i större utsträckning än vad som är möjligt i dag. Det får dock inte lämnas i strid med allmänna rättsprinciper på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området.

Frågan har utretts i ett antal tidigare utredningar på mediegrundlagsområdet utan att ha föranlett någon lagstiftning. Så bör inte heller ske denna gång. Behovet är begränsat och det finns en betydande risk att på detta sätt öppna för skilda tolkningar om vad som ska anses vara "allmänna rättsprinciper på det tryck- och yttrandefrihetsrättsliga området".

Det finns mot den bakgrunden starka skäl för att vidmakthålla en restriktiv hållning till frågan om utökat internationellt rättsligt bistånd.